

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษ ต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมาย 5 ข้อ ดังนี้ (1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) มีความรู้อันเป็นสากล และมีความสามารถในการ สื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต (3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย (4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มี 8 ประการ ได้แก่ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติ ตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ (3) มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม (4) ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามใน

การเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (5) อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่าง พอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (6) มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงาน ด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย (7) รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (8) มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทน

หลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 8 ประการ คือ รักษา ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มาตรา 7 กล่าวว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรู้รักสามัคคี ปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ มีความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นรายวิชาตามตัวชี้วัดที่กำหนด ผู้สอนทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นรายวิชาตามตัวชี้วัดที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้ได้ผลการประเมินตามความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน โดยทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไป

พร้อมกับการจัดการเรียนการสอน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สรุปผลเป็นรายปี/รายภาค เพื่อวินิจฉัยและใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาในระดับต่าง ๆ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินรายคุณลักษณะแล้วรวบรวมผลการประเมินจากผู้ประเมินทุกฝ่ายนำมาพิจารณาสรุปผลเป็นรายปี/รายภาค เพื่อใช้เป็นข้อมูลประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาในระดับต่าง ๆ การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามจุดประสงค์และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมและใช้เป็นข้อมูลประเมินการเลื่อน ชั้นเรียนและการจบการศึกษาในระดับต่าง ๆ มีกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับ ชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงการพัฒนา ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

จากการที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดคุณลักษณะด้านต่างๆ เช่น ของคมกฤช ใจคำปัน (2544) ได้สร้างแบบวัดคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านความกตัญญูกตเวที การพึ่งตนเอง การรู้จักประมาณตน และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สุทธิรักษ์ ไชยวุฒิ (2547) ได้สร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางประการของผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 ชนิดข้อความแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 4 ระดับ ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถทำงานเป็นทีม ด้านความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เอมอร สังเว (2547) ได้สร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบวินัย ด้านปฏิบัติตนเป็นผู้ประหยัคคอดออม ด้านปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย ด้านปฏิบัติตนตามหลักเบื้องต้นของศาสนา ด้านปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ด้านปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านปฏิบัติตนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และด้านปฏิบัติตนในการรักษาความสะอาด นิภา วงษ์สุรภินันท์ (2548) ได้สร้างแบบวัดลักษณะใฝ่เรียนรู้ รัตน์สิมาพร คาวเรือง

(2549) ได้สร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้ง 9 ด้าน คือ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบวินัย การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา การปฏิบัติตนเป็นผู้ประหยัดอดออม การปฏิบัติตนเป็นผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตนเป็นผู้สนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน การปฏิบัติตนเป็นผู้มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนเป็นผู้มีสุขภาพและสุขนิสัยที่ดี โสภภาพ เสนีย์โสทร (2550) ได้สร้างแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะอันประสงค์ของผู้เรียนในด้าน อยู่อย่างพอเพียง ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านรักความเป็นไทย ยังไม่มีการสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านนี้ แบบวัดส่วนใหญ่ที่สร้างจะเป็นชนิดมาตราส่วน

จากเหตุผลต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้มีลักษณะที่แตกต่างออกไป โดยสร้างเป็นแบบสถานการณ์ที่มาจากนักเรียน โดยการสำรวจพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนแล้วนำมาสร้างเป็นสถานการณ์ข้อคำถาม และตัวเล็อกมี 5 ตัวเล็อกตามระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบร์ก โดยนอกจากการสร้างแล้วยังจะทำการหาคุณภาพด้านต่าง ๆ เช่น ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และท้ายสุดจะยังทำการสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนนี้สามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ว่ามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านเหล่านี้สูงหรือต่ำเพียงใดเพื่อที่จะได้หาแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมต่อไป และเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยสำหรับผู้สนใจที่จะสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สร้างและหาคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้านอยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย
2. สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้านอยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2554

เนื้อหา

แบบวัดที่สร้างขึ้นเป็นการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3 ด้าน คือ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และ รักความเป็นไทย มีลักษณะเป็นการวัดแบบสถานการณ์ให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก ตามพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต และใช้วัดกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของคำศัพท์ในการวิจัยดังนี้คือ

แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ชุดข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้าน อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงานและรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสถานการณ์เลือกตอบ ชนิด 5 ตัวเลือก โดยยึดพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หมายถึง ลักษณะที่ดีที่ต้องการให้เกิดขึ้นผู้เรียนในด้าน อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การที่นักเรียนดำเนินชีวิตโดยใช้หลักของความพอดี 5 ด้าน คือ (1) ความพอดีด้านการบริโภคอาหาร (2) ความพอดีด้านจิตใจ (3) ความพอดีด้านสังคม (4) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5) ความพอดีด้านเทคโนโลยี

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ 3 ด้านคือ (1) ความมุ่งมั่นในเรื่องการเรียน (2) ความมุ่งมั่นในการทำงานบ้านหรือช่วยงานผู้ปกครอง (3) ความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนอกจากเรื่องเรียน

รักความเป็นไทย หมายถึง การที่นักเรียนมีการประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย 3 ด้านคือ (1) การมีมารยาทไทย (2) การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ทั้งการพูด การเขียนและการอ่าน และ (3) การมีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านอยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย เพื่อใช้ในการวัดและประเมินนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ว่ามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านเหล่านี้สูงหรือต่ำเพียงใดเพื่อที่จะได้หาแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมต่อไป
2. ทราบผลการวิเคราะห์หาคุณภาพและเกณฑ์ของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พุทธศักราช 2551
3. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยสำหรับผู้สนใจที่จะสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในด้านอื่นต่อไป